

Товаришці на спомин

Леся Українка

Товаришко! хто зна, чи хутко доведеться
Провадить знов розмови запальні;
Нехай, — поки від них ще серце б'ється, —
Я вам на незабудь спишу думки сумні.

От, може, вам колись, — часами се буває, —
Розглянути старі шпаргали прийде хіть,
Ваш погляд сі щілки, блукаючи, спіткає
І затримається при них на мить.

І вам згадається садок, високий ґанок,
Летючі зорі, тиха літня ніч,
Розмови наші, співи й наостанок
Уривчаста, палка, завзята річ.

Не жаль мені, що се вам нагадає
Запеклої ненависті порив.
Що ж! тільки той ненависті не знає,
Хто цілий вік нікого не любив!

Згадати тільки всі тяжкії муки,
Що завдали борцям за правду вороги, —
Кому ж не стиснуться раптово руки
Від помсти лютої жаги?

Ні, жаль мені, що й сей порив погасне,
Як гасне все в душі невільничій у нас.
Ох, може б, не було життя таке нещасне,
Якби вогонь ненависті не гас!

Лагідність голубина, догляд ясний,
Патриція спокій — не личить нам.
Що вдіє раб принижений, нещасний,
Як буде проповідь читать своїм панам?

Так, ми раби, немає гірших в світі!
Фелахи, парії щасливіші від нас,

Бо в них і розум, і думки сповиті,
А в нас вогонь Титана ще не згас.

Ми паралітики з блискучими очима,
Великі духом, силою малі,
Орлині крила чуєм за плечима,
Самі ж кайданами прикуті до землі.

Ми навіть власної не маєм хати,
Усе одкрите в нас тюремним ключарям:
Не нам, обідраним невільника, казати
Речення гордее: "Мій дом — мій храм!"

Народ наш, мов дитя сліпее зроду,
Ніколи світа-сонця не видав,
За ворогів іде в огонь і в воду,
Катам своїх поводитарів оддав.

Одвага наша — меч, политий кров'ю,
Бряжчить у піхвах, ржа його взяла.
Чия рука, порушена любов'ю,
Той меч із піхви видобуть здола?

Нехай же ми раби, невільники продажні,
Без сорому, без честі, — хай же й так!
А хто ж були ті вояки одважні,
Що їх зібрав під прапор свій Спартак?..

О, сором мовчки гинути й страждати,
Як маєм у руках хоч заржавілий меч.
Ні, краще ворогу на одсіч дати,
Та так, щоб голова злетіла з плеч!